

Lovforslag nr. L 124. Fremsat den 18. januar 1985 af Jytte Andersen (S), Svend Auken (S), Bakholt (S), Ole Vagn Christensen (S), Søren B. Jørgensen (S), Kaj Poulsen (S) og Taanquist (S)

Forslag

til

Lov om ret til frihed til uddannelse

(Orlovsordningen)

Kapitel 1

Formål

§ 1. Lovens formål er at sikre lønmodtagere og ledige reelle muligheder for at deltage i voksenundervisning i arbejdstiden med henblik på

- 1) at forbedre den enkeltes muligheder for at få indflydelse på sin dagligdag og samfundet for at udbrede, forstærke og uddybe demokratiet,
- 2) at forbedre mulighederne for personlig udvikling for at sikre større livskvalitet, lighed og velfærd,
- 3) at forbedre den enkeltes mulighed for kvalificering til arbejdslivet for at sikre fælles velstand, større konkurrenceevne og mindre arbejdsløshed.

Frihed til uddannelse skal bidrage til en bedre fordeling af den eksisterende arbejdsmængde og derigennem formindske arbejdsløsheden.

Kapitel 2

Personkreds m.v.

§ 2. Arbejdstagere med et forudgående tilhørsforhold til arbejdsmarkedet, svarende til 5 års ATP-indbetalinger, har ret til frihed fra arbejde til deltagelse i voksenundervisning.

Stk. 2. Arbejdsministeren fastsætter efter forhandling med landsarbejdsnævnet regler for indregning af fuldtidsforsikredes ledighedsperioder.

Stk. 3. Gennem kollektive aftaler kan friheden til uddannelse gøres betinget af en forudgående tilknytning til arbejdspladsen på højst 6 måneder.

§ 3. De af loven omfattede ledige under uddannelsesorlov står ikke til rådighed for arbejdsmarkedet. Landsarbejdsnævnet fastsætter regler vedrørende frihedsordning for dagpengeberettigede arbejdsledige med 5 års forudgående tilhørsforhold til arbejdsmarkedet.

Kapitel 3

Fremgangsmåde til opnåelse af uddannelsesfrihed

§ 4. Ved ønske om frihed til uddannelse retter den ansatte henvendelse til arbejdsgiveren og angiver perioden, i hvilken friheden ønskes.

Stk. 2. Arbejdsgiveren kan udsætte den ansattes påbegyndelse af frihedsperioden. Ved frihed af 5 dages varighed eller derunder kan påbegyndelsen udsættes med højst 1 måned fra varslingstidspunktet. Ved frihed af over 5 dages varighed kan påbegyndelsen udsættes højst 2 måneder fra varslingstidspunktet.

Stk. 3. I tilfælde, hvor frihed til uddannelse indebærer særlige vanskeligheder for virksomhedens eller institutionens arbejdsgang, kan påbegyndelsen af friheden udsættes yderligere efter aftale mellem arbejdsgiveren og den ansattes faglige organisation.

Stk. 4. I tilfælde, hvor ikke alle anmodninger om frihed til uddannelse kan imødekommes samtidig under henvisning til stk. 3, skal ansatte med kortest uddannelse først have frihed, dernæst ansatte med ubekvemme arbejdstider.

Kapitel 4

Rettigheder og pligter m.v. under uddannelsesfrihed

§ 5. Ansatte har ret til at vende tilbage til samme arbejde efter uddannelsesfriheden.

Stk. 2. Den ansatte har ret til at vende tilbage til sit arbejde før udløbet af den meddelte periode. Meddelelse herom skal indgives til arbejdsgiveren med mindst 1 måneds varsel.

§ 6. Frihed til uddannelse betragtes som orlov. De sociale ordninger og andre rettigheder videreføres og opretholdes, som hvis den ansatte ikke havde haft frihed til uddannelse.

§ 7. Gennem kollektive aftaler fastsættes regler for ansættelse af ny arbejdskraft eller undladelse af afskedigelser som følge af ansattes anvendelse af frihed til uddannelse.

§ 8. En arbejdsgiver må ikke afskedige en ansat, fordi denne har fremsat krav om udnyttelse af retten til frihed til uddannelse eller har udnyttet denne frihed.

§ 9. Lovens bestemmelser kan ikke fraviges til ugunst for lønmodtageren.

Kapitel 5

Tvister

§ 10. Tvister vedrørende bestemmelserne i §§ 2 og 4-9 afgøres ved normal fagretlig behandling.

Kapitel 6

Ikrafttræden

§ 11. Loven træder i kraft den 1. januar 1986.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Det er et bærende led i et demokratisk samfund som det danske, at den enkelte borger har en rimelig grad af indsigt i de mekanismer og beslutningsprocesser, der ligger til grund for samfundets udvikling. At fastholde et folkestyret samfund, hvor den enkelte har reel indflydelse, nødvendiggør, at man uanset social baggrund har mulighed for at danne sig et billede af og en personlig holdning til tidens problemer og fællesskabets fremtid.

Mængden af viden, information og kravene til den enkelte accelererer i disse år som følge af udviklingen i samfundet. Alle samfundslivets områder er blevet mere komplicerede og dermed vanskeligere at overskue.

Alt tyder på, at tempoet i denne udvikling stadig vil blive øget. Teknologien gør stadig nye landvindinger, og befolkningens muligheder udvides på mangfoldige områder.

Men udviklingen medfører også, at der bliver en stadig større afstand i viden mellem den langtids- og den korttidsuddannede. Det giver lægmanden en urimelig position i forhold til eksperten, og det forstærker faren for, at eksperten kan monopolisere sin viden og sortere, hvilke informationer den øvrige befolkning skal delagtiggøres i.

Derimod er det vigtigt at kunne anvende eksperterne, stille dem kvalificerede spørgsmål og forholde sig kritisk og holdningsmæssigt til deres svar. Mange debatter må nødvendigvis føres på et holdningsmæssigt og et teknisk plan på én og samme tid. Som eksempler på de sidste 10 års politiske debat kan nævnes miljø- og energipolitikken, erhvervs- og skattepolitikken og den globale diskussion om sikkerhedsproblemer og våbenkapløb. Det er alt sammen eksempler på vigtige sager, som foruden en holdning forudsætter et teknisk indblik.

Men med den stadig skævere fordeling af den samlede kundskabsmængde sættes mange på forhånd uden for den offentlige diskussion, og dermed mindskes såvel deres engagement som deres mulighed for at forholde sig politisk til problemer-

ne. Det virker hæmmende for en fortsat udvikling af et reelt demokratisk samfund i overensstemmelse med grundlovens ånd og med dansk politisk tradition.

Betalt frihed til uddannelse og ret til frihed til uddannelse betyder derfor en styrkelse af folkestyret.

De sidste 10 års samfundsudvikling taler sit tydelige sprog om nødvendigheden af at styrke den folkelige debat om vor levevis og vore kulturelle værdier. Under den økonomiske krise og under de strukturændringer, den har medført med fremmedgørelse til følge, er der set beklagelige tegn på polarisering mellem befolkningsgrupper, og der består en risiko for, at ungdomsledigheden vil medføre, at en hel generation belastes af en følelse af håbløshed. Dette vil uundgåeligt forstærke den polarisering mellem befolkningsgrupperne, der allerede er set tilløb til.

Det er et paradoks, at vor viden i dag øges som aldrig før, og at informationsteknologien i bredeste forstand udvikles i rivende fart, mens den enkelte får stadig sværere ved at overskue sin situation og forstå og tage stilling til større sammenhænge.

Dette har mange uheldige konsekvenser, og for at afbøde dem vil det være af afgørende betydning, at man ved frihed til uddannelse prioriterer de almene uddannelser.

Det er uddannelsesreformens primære sigte at skaffe lønmodtagerne almen kompetence og derigennem give deltagerne større livskvalitet og personlig udvikling, således at demokratiet udvides, uddybes og styrkes.

Udviklingen indenfor voksenuddannelser

Voksenuddannelse har gennem 1970erne og 1980erne fået en stadig større betydning i den uddannelsespolitiske diskussion i Danmark. Tilgangen til denne diskussion har været forskellig for de enkelte samfundsgrupper. Diskussionsgrundlaget er for alle samfundsgrupper undergået en forandring gennem de seneste år, ikke mindst som følge af den hastige ændring i erhvervs- og samfunds-

strukturen i øvrigt samt udviklingen af uddannelsesordninger i andre europæiske lande.

Voksenuddannelse har på internationalt plan været diskuteret siden 2. verdenskrig. Den første UNESCO-konference om uddannelse blev holdt i 1949. Formålet med denne konference var gennem voksenuddannelse at fremme fredelig sameksistens, social retfærdighed og udvikling af menneskeligt fællesskab. Ved de efterfølgende konferencer i 1960 og 1972 blev begreberne »voksenuddannelse« og »livslang uddannelse« fastlagt som fællesprincipper for undervisning af voksne i medlemslandene.

Inden for OECD blev begrebet voksenuddannelse fra ca. 1970 knyttet til overvejelser om uddannelsessektorens ressourcemæssige fordelinger i de højt industrialiserede lande.

Med ILOs konvention 140 og Recommendation 148 om betalt frihed til uddannelse (Paid Educational Leave) fra 1974 blev voksenuddannelse sat i forhold til arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål. Bredde i uddannelsesstilbuddene blev sikret, idet betalt frihed til uddannelse skal fremmes med henblik på

- 1) oplæring på ethvert niveau,
- 2) almen, social eller samfundsrettet uddannelse,
- 3) uddannelse i fagforeningsvirksomhed.

Princippet om deltagergodtgørelse blev vedtaget.

I Sverige gennemførte den daværende socialdemokratiske regering i 1975 en voksenuddannelsesreform, efter hvilken deltagere kunne gennemføre forskellige former for kompetencegivende uddannelser, folkeoplysning og voksenundervisning af mere almen og social art med en økonomisk støtte.

Det foreliggende lovforslag om betalt frihed til uddannelse bygger i stor udstrækning på ILO-konventionen om betalt frihed til uddannelse samt de erfaringer, der er indhentet fra Sverige i de 9 år, reformen har eksisteret.

Uddannelsesskævheder og konsekvenser heraf

I vort samfund er der fortsat voldsomme uddannelsesskævheder. 800.000 lønmodtagere har således under 8 års skolegang, mens tilegnelse af f.eks. en akademisk grad ofte forudsætter omkring 20 års undervisning. Ifølge lavindkomstkommissionen er der op imod 1 million voksne, som ikke har fået en erhvervsuddannelse efter folkeskolen.

De korttidsuddannede hører til de grupper, der betaler for andres uddannelse, uden at de selv i nævneværdig grad har kunnet anvende uddannel-

sessystemet. De er ikke hidtil blevet tilgodeset tilstrækkeligt i uddannelsespolitikken, hvor ressourcerne først og fremmest er brugt til den opvoksede generation og til længerevarende kompetencegivende uddannelser. Men både for den enkelte og for samfundet som helhed er det vigtigt, at der gives reelle muligheder for at påvirke et samfund under konstant og dynamisk forandring.

Der må i relation til betalt frihed til uddannelse gøres en speciel indsats for de hjemmearbejdende kvinder. Dels har kvinder gennemgående en dårligere uddannelse end mænd, dels taber de hurtigt deres erhvervskompetence, hvis de i nogle år foretrækker at være hjemmegående. Denne erhvervskompetence må holdes ved lige – ikke blot for kvindernes skyld, men også for samfundets. Fremtidens samfund med de hyppige omskiftelser vil i ganske særlig grad gøre det nødvendigt, at de hjemmegående kvinder får lejlighed til med mellemrum at forbedre deres almene kundskaber.

Dette siger noget om nødvendigheden af mere uddannelse, og det understreger derfor stærkt behovet for en reform om betalt frihed til uddannelse og om ret til frihed til uddannelse. Det understreges også af arbejdstagernes repræsentanter i lavindkomstkommissionen, hvor det i betænkningen nævnes, at betalt frihed til uddannelse er et væsentligt element i en voksenuddannelsesreform, som skal skabe bedre muligheder både for dem, der for tiden ikke er på arbejdsmarkedet, for dem, der har fået den dårligste uddannelse, og for de kvinder, der ønsker en genplacering på arbejdsmarkedet.

Formålet med BFU

Det centrale mål med forslaget er at gøre uddannelseskløften mindre for derved at øge demokratiseringen i samfundet og borgernes ligestilling.

Betalt frihed til uddannelse skal medvirke til at højne den voksne befolknings almene og erhvervs-mæssige kvalificering til gavn for såvel den enkelte som samfundet.

Desuden skal reformen medvirke til at udjævne de fordelingspolitiske forskelle, der bl.a. er opstået som følge af den ujævne fordeling af uddannelsesressourcer.

Forslaget skal samtidig give arbejdstagere bedre muligheder for at forstå og præge deres egen situation, f.eks. på arbejdspladsen, og det skal forbedre arbejdstagernes muligheder for at forholde sig kritisk til den daglige informationsmængde.

Først og fremmest skal forslaget tilgodese de grupper, som hidtil har fået den ringeste andel af de samlede uddannelsesstilbud.

Der kan i denne sammenhæng især nævnes de korttidsuddannede samt dem, der har en mangelfuld eller slet ingen erhvervsuddannelse, og som oftest er uden aktuel erfaring fra arbejdsmarkedet.

De hjemmearbejdende, uddannede kvinder eller korttidsuddannede kvinder skal sikres reelle muligheder for at deltage i voksenuddannelsesstilbuddene.

Betalt frihed til uddannelse er nødvendig af hensyn til den teknologiske udvikling og strukturforandringerne i samfundet, og det skal gennemføres i takt hermed.

Ved fuld udbygning af voksenuddannelsesreformen er det målet, at alle voksne får mulighed for en livslang læring, og at der sker en nødvendig fleksibilitet og rotation på arbejdsmarkedet.

Kravene om en arbejdsmarkedspolitisk indsats

Skal den enkeltes muligheder for at kvalificere sig ud fra individuelle og samfundsmæssige behov sikres, er det nødvendigt at gennemføre reformen om betalt frihed til uddannelse igennem 2 love: lov om betalt frihed til uddannelse (løngodtgørelsesordningen) og lov om ret til frihed til uddannelse (orlovsordningen).

Lovene skal virke på og i tilknytning til arbejdsmarkedet. De kan udfyldes, suppleres og smidiggøres gennem overenskomsterne. I de tilfælde, hvor der ikke aftales en opfølgning af reformen, gælder lovens tekst.

Såfremt betalt frihed til uddannelse alene gennemføres via overenskomsterne, vil disse uddannelsesmuligheder ikke komme til at omfatte alle lønmodtagere. Lønmodtagernes mulighed for alsidig udvikling må sikres. Det forudsætter, at lønmodtagerne sikres en individuel ret til fuld frihed og mulighed for selv at vælge mellem de uddannelsesstilbud, der omfattes af reformen. Endvidere skal det være frivilligt at gøre brug af sin uddannelsesret.

Af disse grunde er det helt afgørende nødvendigt, at betalt frihed til uddannelse fastlægges gennem lovgivning og med en mulighed for at smidiggøre loven gennem overenskomsterne.

Desuden er det et bærende princip i dansk lovgivning, at sikring af befolkningens uddannelsesniveau er en samfundsopgave. Loven om frihed til uddannelse skal tilrettelægges således, at de lønmodtagere, der har de mest ubekvemme forhold på arbejdsmarkedet og deltidsordninger får reel mu-

lighed for at deltage i uddannelse i mindst samme omfang som de lønmodtagere, der arbejder heltids inden for den normale arbejdstid.

Kravene til en uddannelsespolitisk indsats

Gennem følgelovgivning skal forsøgs- og udviklingsarbejdet styrkes på alle voksenundervisningsområder.

På såvel folkeoplysningsområdet som enkeltfagskurser bør nyt undervisningsindhold og nye undervisningsformer udvikles, således at undervisningen i endnu større omfang end i dag tager udgangspunkt i deltagerens behov og livsgrundlag. Enkeltfagskursernes moduler og prøvebestemmelser skal ændres, således at de passer til behovene hos de deltagere, der er omfattet af betalt frihed til uddannelse. En følgelovgivning skal ligeledes sikre økonomisk støtte til indretning af eksisterende lokaliteter, så de bliver egnede som rammer for voksenuddannelse.

Desuden skal der kunne gives økonomisk støtte til oplysningsarbejde omkring uddannelsesmuligheder og vilkår for at deltage.

I dette arbejde bør organisationer i bred forstand inddrages, bl.a. for at styrke folkeoplysningen. Også organisationerne på arbejdsmarkedet vil få en særlig opgave i denne forbindelse på grund af deres nære tilknytning til medlemmerne og særlige forudsætninger for opsøgende arbejde.

I en følgelovgivning skal det sikres, at der kan ydes tilskud til børnepasning, samt at der findes faktiske børnepasningsmuligheder, således at familier og enlige med børn har lige så gode muligheder for at deltage i uddannelse som andre lønmodtagere.

Gennem en følgelovgivning bør det også sikres, at hjemmearbejdende husmødre sikres mulighed for at deltage i et uddannelsesstilbud, og at ingen hindres i at deltage i uddannelsesforløb som følge af geografiske hindringer.

Voksenuddannelsesreformens beskæftigelsesmæssige konsekvenser

Lovforslagene skal ses som en helhed. Det er en uddannelsesreform. Men deres forudsætninger skabes gennem en arbejdsmarkedspolitisk indsats og en udvikling af voksenundervisningen.

Betalt frihed til uddannelse skal derfor også ses som led i en offensiv krisepolitik. Reformen er ikke løsningen på alle problemer – demokratiske, uddannelsesmæssige eller beskæftigelsesmæssige – men den er ét af flere nødvendige led i strategien

over for de udfordringer, den enkelte og samfundet møder nu og i fremtiden.

Lovforslagene omfatter fortrinsvis alle arbejdstagere, men må senere overvejes udvidet til andre grupper.

I den nuværende situation, hvor 300.000 arbejdstagere er uden beskæftigelse, vil en fordeling af arbejdet, bl.a. gennem en reform om frihed til uddannelse, være med til at sikre (en mere rimelig) rotation på arbejdsmarkedet.

Erfaringer fra andre lande, bl.a. Sverige, sandsynliggør, at man vil kunne få ca. 7.000 i arbejde for hver 10.000 lønmodtagere, der er omfattet af lovforslagene.

Dette er en stor beskæftigelseseffekt set i forhold til den samfundsøkonomiske investering og sammenlignet med andre politisk/økonomiske dispositioner med henblik på at bekæmpe ledigheden.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Lønmodtagerne skal have mulighed for at deltage i undervisningsforløb, der understøtter deres mulighed for at få indflydelse på dagligdagen og samfundet. Dette gælder både offentligt og privat ansatte. Lønmodtagernes større sociale og kulturelle viden vil skabe forståelse for og aktivt medvirke til forandringer i samfundet. Herved vil demokratiet blive udbredt, uddybet og forstærket.

Demokratiet kan aldrig sikres. Det skal tilegnes af hver ny generation. Men demokratiet kommer ikke af sig selv, hvad følgende resultater fra de seneste undersøgelser viser.

En lokal undersøgelse fra Langå viser,

- at 23 pct. af alle borgerne mente, de havde indflydelse på kommunernes politik. 77 pct. mente, de ingen indflydelse havde,
- at fordelte man borgerne efter uddannelsesbaggrund, svarede følgende JA til spørgsmålet, om de havde indflydelse: 71 pct. af borgerne med lang uddannelse, 27 pct. med en mellemlang uddannelse og kun 8 pct. med kort eller ingen uddannelse.

Det fremgår også, at fordeler man befolkningen på erhvervsgrupper, så er der langt flere selvstændige og funktionærer end arbejdere, der selv vurderer, at de har politisk indflydelse. Tilsvarende kan ses, at tre gange så mange mænd som kvinder vurderer, at de har indflydelse. (Betænkning 946, side 120, tab. IV p.).

Socialforskningsinstituttets velfærdsundersøgelse viser, at 1 pct. af de 20-69-årige med studenter- eller HF-eksamen angiver ikke at kunne udforme en skrivelse til en offentlig myndighed, mens dette gælder for 30 pct. af dem, der har 7. klasse eller mindre. Hos de 20-69-årige, der har en længerevarende teoretisk erhvervsuddannelse, angiver 2 pct., at de ikke kan formulere en skrivelse til en offentlig myndighed. Dette gælder for 32 pct. af dem, der ingen erhvervsuddannelse har.

Forudsætningen for at kunne klare sig i vort samfund er ofte, at man kan formulere sig skriftligt. Det er en del af de demokratiske vilkår, men disse vilkår er ujævnt fordelt.

For at garantere, at demokratiet bliver udbredt, uddybet og forstærket, gennemføres betalt frihed til uddannelse.

Hermed vil en del af forudsætningerne for at udbrede demokratiet til at omfatte arbejdslivet også blive skabt.

Uddannelsesressourcerne er ulige fordelt, hvad følgende oversigt over udgifter til uddannelser viser:

Pr. uddannet

Teologer	299.900 kr.
Samfundsvidenskabelige uddann.	143.600 kr.
Medicin	613.300 kr.
Humanistiske uddannelser cand. mag. Kbh. Univ.....	490.000 kr.
Naturvidenskabelige uddann.	1.082.800 kr.
Civilingeniør	617.300 kr.
Uddann. v. Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (dyrlæge)	536.600 kr.
Farmaceut.....	425.000 kr.
Tandlæge	524.500 kr.
Akademiingeniør	251.800 kr.
Teknikumingeniør	178.100 kr.
Arkitekt	268.500 kr.
Folkeskolelærer	132.000 kr.
Socialrådgiver	115.900 kr.

Kilde: Undervisningsministeriets økonomisk-statistiske kontor. 1981.

Til sammenligning kan det nævnes, at de statslige driftsomkostninger for en deltageruge på en specialarbejderskole i 1982 inkl. kursusgodtgørelsen, men ekskl. centraladministrationens driftsomkostninger udgør 3.921 kr.

I gennemsnit får hver deltager på specialarbejderskolerne 2 ugers kursus. En udgift på i alt 7.842 kr.

Uddannelsesskævhederne stoppes ikke efter de uddannelser, man får som ung. Uddannelsesskævhederne forstærkes livet igennem. Hver gang en ikke-faglært får 1 times intern efteruddannelse, får topfunktionæren 30 timer. De, der får meget uddannelse som ung, får også mest resten af livet.

De nuværende og kommende strukturændringer i samfundet og på arbejdsmarkedet og deraf krav om omstilling vil medføre et øget behov for omskoling og videreuddannelse for alle samfundsgrupper. Det vil være nødvendigt at sikre, at dette sker ud fra et solidarisk princip, således at et harmonisk samfund kan sikres. Erhvervsuddannelserne og arbejdsmarkedsuddannelserne skal udbygges således, at kapaciteten svarer til behovet for uddannelsespladser.

Til § 2

På baggrund af ATP-registreringen afgrænses personkredsen, der kan omfattes af frihed til uddannelse.

Ved at bruge eksisterende ordninger vil administrationen af frihed til uddannelse blive enkel.

De 5 års ATP-indbetalinger og udregning af ledighedsperioder knyttes til det tidsrum, hvor den enkelte lønmodtager har været på eller til rådighed for arbejdsmarkedet uafhængigt af den daglige arbejdstid.

Unge, der tidligt er kommet ud på arbejdsmarkedet, vil have mulighed for at benytte tilbuddet om frihed til uddannelse i ungdomsperioden.

Til stk. 2

Arbejdsministeren fastsætter efter drøftelse med landsarbejdsnævnet regler for indregning af fuldtidsforsikredes ledighedsperioder, således at ledighedsperioder indgår med samme vægt med hensyn til ret til frihed til uddannelse som tilsvarende beskæftigelsesperioder.

Til stk. 3

Denne begrænsning i brugen af frihed til uddannelse indsættes for at sikre, at reformen netop kan komme til at virke smidig i forhold til arbejdsmarkedet og for at fjerne utrygheden hos arbejdsgiverne med hensyn til at ansætte ny arbejdskraft. Desuden er arbejdsvilkårene meget forskellige på både det offentlige og private arbejdsmarked. Også inden for de enkelte brancher findes store forskel-

le, således f.eks. bygge- og anlæg, industri, pleje og omsorg.

Til § 3

Et bærende princip i loven er, at alle, der omfattes af uddannelsesloven, har lige muligheder for at gennemføre det uddannelsesforløb, de pågældende går i gang med. Deltagerne i undervisningsforløb i henhold til denne lov står derfor ikke til rådighed for arbejdsmarkedet. Landsarbejdsnævnet fastsætter regler herfor, herunder afgrænsningen i henhold til lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsunderstøttelse.

Til § 4

Lønmodtageren retter henvendelse til arbejdsgiveren og angiver, i hvilken periode frihed til uddannelse ønskes. Denne henvendelse skal ved kortere kurser af en varighed af 5 arbejdsdage eller mindre ske senest 1 måned før uddannelsesfrihed ønskes. For kurser og uddannelser ud over 5 arbejdsdage skal ønske om påbegyndelse af frihed til uddannelse ske senest 2 måneder før uddannelsen påbegyndes.

Til stk. 2

Undervisningsforløb af 5 dages varighed og herunder benyttes i stor udstrækning af folkelige organisationer og foreninger, politiske og faglige organisationer.

Undervisningsforløb af længere varighed vil typisk være daghøjskoleforløb, almindeligt højskoleforløb og studie- og erhvervskompetencegivende uddannelser.

Til stk. 3

Normalt vil en yderligere udsættelse af uddannelsesfrihed ikke kunne forekomme. I enkelte tilfælde, hvor en medarbejders uddannelsesfrihed vil indebære særlige vanskeligheder for virksomhedens eller institutionens arbejdsgang, kan påbegyndelsen af friheden udsættes yderligere efter aftale mellem arbejdsgiverne og den ansattes faglige organisation.

Til stk. 4

Kun undtagelsesvis kan der foregå en prioritering mellem en virksomheds ansatte. Ansøgninger om uddannelsesfrihed afgøres konkret.

Første prioritet har deltagere med den korteste uddannelsesbaggrund.

Med begrebet »den korteste uddannelse« henvises der til den samlede periode, den pågældende har modtaget undervisning.

Her kan altså både være tale om grundskoleuddannelse, almen ungdomsuddannelse (gymnasie- og HF-eksamen) eller ajourført lærlingeuddannelse, erhvervsfaglig grunduddannelse, anden studie- og erhvervskompetencegivende uddannelse. Personer med en ikke-kompetencegivende uddannelsesbaggrund vil dog have fortrinsret fremfor personer med en ajourført studie- og erhvervskompetencegivende uddannelsesbaggrund. Såfremt der herudover skal prioriteres mellem en virksomhedsansatte, der ønsker at deltage i uddannelsesorlov, skal den eller de med mest ubekvemme arbejdstider have fortrinsret. Herefter skal de, der ved et samlet skøn har svært ved at deltage i uddannelsesorlov, have fortrinsret.

Prioriteringen efter ovennævnte retningslinjer foregår i virksomhedens samarbejdsudvalg. Hvis et sådant ikke eksisterer, i et samarbejde mellem virksomhedsledelsen og tillidsrepræsentanten.

Til § 5

Lønmodtageren skal efter endt uddannelsesorlov principielt have ret til at vende tilbage til det arbejde, den pågældende forlod, inden uddannelsesorloven blev påbegyndt. Såfremt dette arbejde er ændret eller fjernet, skal den pågældende have mulighed for at vende tilbage til den samme arbejdsplads og sikres et tilsvarende arbejde.

Til stk. 2

Der henvises til lovteksten.

Til § 6

Med sociale ordninger og andre rettigheder menes anciennitet, opsigelsesvarsler og tidligere erhvervede rettigheder på arbejdspladsen. Den

pågældende må ikke stilles ringere, når han vender tilbage til sin arbejdsplads, end den situation han havde, da han påbegyndte uddannelsesorloven.

Til § 7

Regler for ansættelse af ny arbejdskraft m.v. skal fastsættes i kollektive aftaler, jfr. forskelligheder mellem erhvervsområder og brancher.

Til § 8

Lønmodtageren skal have fuld tryghed til at benytte en uddannelsesfrihed inden for rammerne af denne lov. Ligeledes må det ikke være forbundet med utryghed at tilkendegive ønske om at benytte retten til frihed til uddannelse.

Afskediges en ansat i strid med denne regel, skal arbejdsgiveren betale en godtgørelse. Godtgørelsen fastsættes under hensyn til lønmodtagerens ansættelsestid, opsigelsesvarsel og sagens omstændigheder i øvrigt. Tvistigheder afgøres af afskedigelsesnævnet.

Til § 9

Lovens bestemmelser kan ikke fraviges til ugunst for lønarbejderne. Forbedringer for lønmodtagerne i forhold til loven kan aftales via overenskomsterne.

Til § 10

Tvistigheder henvises til den normale fremgangsmåde for afgørelser på arbejdsmarkedet. På det offentlige område vil indgå forhandling mellem styrelse og den forhandlingsberettigede organisation. For så vidt angår ansættelse i tjenstemandsstillinger og tjenstemandslignende stillinger afgøres tvistigheder efter de for dem gældende regler.

Områder, der ikke er dækket af kollektive overenskomster, må henvises til civil retssøgsmål.